

Oliver Hilmes Berlín 1936

host

Be

OLIVER HILMES

ún

195

38

Original title: *Berlin 1936. Sechzehn Tage im August*
Copyright © 2016 by Siedler Verlag, München,
a division of Verlagsgruppe Random House GmbH,
München, Germany
Cover picture © ČTK/Ullstein Bild
Translation © Tomáš Dimter, 2017
The translation of this work was supported by
a grant from the Goethe-Institut.
Překlad této knihy podpořil Goethe-Institut.

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2017
(elektronické vydání)
ISBN 978-80-7577-272-5 (Formát PDF)
ISBN 978-80-7577-273-2 (Formát ePub)
ISBN 978-80-7577-274-9 (Formát MobiPocket)

Mé rodině

PŘEDPOVĚĎ ŘÍŠSKÉ
METEOROLOGICKÉ SLUŽBY
PRO BERLÍN

Velká oblačnost, občas
zataženo s dešťovými
přeháňkami. Mírný
jihozápadní až západní vítr.
Poněkud chladněji. 19 stupňů.

Sobota

1. srpna 1936

Berlín v létě 1936. Státisíce zvědavců den co den lemují ulice a čekají, až kolem projede Adolf Hitler.

V apartmá Henriho de Baillet-Latoura tiše zazvoní telefon. „Excelence, je sedm třicet,“ oznamuje recepční. „Bon,“ odpoví hrabě, „už jsem vzhůru.“ Spolupracovníci hotelu Adlon, kde Baillet-Latour přebývá, se chovají ke svému hostu s mimořádnou úctou, neboť Henri de Baillet-Latour je cosi jako předseda vlády. Nemá ovšem žádnou zemi, není vládcem žádné republiky a není ani regentem monarchie. Hrabě Henri de Baillet-Latour je prezidentem Mezinárodního olympijského výboru (MOV). Až bude dnes přesně v 17.14 hodin na berlínském olympijském stadionu vztyčena olympijská vlajka, převezme šedesátiletý Belgičan na šestnáct dní v jistém smyslu pomyslnou nadvládu nad berlínskými sportovišti.

Do té doby ale musí Baillet-Latour absolvovat nabitý program. S kolegy z olympijského výboru navštíví bohoslužbu, čestnou přehlídku wehrmachtu a nakonec položí v Neue Wache věnec u památníku padlým za světové války. Po vojenském obřadu přivítá členy MOV pruský předseda vlády Hermann Göring.

Teď je 8 hodin a na náměstí Pariserplatz před hotelem Adlon zní pochodová hudba, která je přerušována budícím voláním a písní *Radujte se ze života*. „Veliké buzení“, jak se onen rituál jmenuje, je jednou z mnoha poct, které projevují národní socialisté Mezinárodnímu olympijskému výboru. Zatímco Henri de Baillet-Latour z okna apartmánu sleduje dění, může se cítit jako hlava státu a Adlon považovat za svou rezidenci. MOV sídlí v nejlepším sousedství: naproti hotelu se nachází francouzské velvyslanectví, nalevo se tyčí Braniborská brána a hned vedle nejslavnějšího poznávacího znamení Berlína se nachází Palais Blücher, který patří Spojeným státům

americkým. Vlastně by rozlehlá budova měla být sídlem amerického velvyslanectví, ale komplex roku 1931 vyhořel a rekonstrukce se protahuje. Naproti tomu Adlon na Pariser Platz sousedí se starobydou a uznávanou Akademií umění a směrem k Wilhelmstraße pak s Palais Strousberg, kde sídlí anglické velvyslanectví.

Henri de Baillet-Latour mezitím dosnídal a chystá se Adlon opustit. Na dnešní oslavu se hrabě obleče mimořádně slavnostně; má na sobě šedé kalhoty, tmavý žaket, boty s kamašemi, cylindr a honosný úřední řetěz. Když ho takhle spatří Joseph Goebbels, zavrtí si pro sebe hlavou. Do deníku si poznamená: „Olympionici vypadají jako ředitelé blešího cirkusu.“

*

S Paulinou Straussovou si není radno zahrávat. Paní Pauline je choť známého skladatele Richarda Strausse a dokáže naprosto cizím lidem říkat do očí ty nejhorší věci. Ovšem ani přátelé a známí nejsou před její pověstnou neomaleností v bezpečí. „Paní Straussovou, jež byla navzdory svému zvyku u čaje ještě veskrze přívětivá, nyní opět přepadl jeden z jejích polohysterických záchvatů nevhodného chování,“ vzpomíná hrabě Harry Kessler na setkání v jednom berlínském noblesním restaurantu. Stoly jsou prostřené drahým porcelánem, ušlechtilými stříbrnými příbory a broušenými sklenicemi, livrejování číšníci se pohybují prostorem takřka neslyšně a hosté se baví tlumeně. Pauline Straussová ovšem nikoli. Když Kessler vypráví očividně nepříliš zajímavou anekdotu o známém pařížském gastronomovi, skočí mu paní Straussová halasně do řeči: „Vždyť ten bude dávno mrtvej, dávno mrtvej, než tu historku dovyprávíte do konce!

No jo, to je tak, když někdo vykládá nudnej příběh takhle pomalu! Jen se radši koukněte támhle na toho vykrmenýho čuníka...“ Hosté se na ni udiveně podívají. „No jo, tamhle to vypasený prase, ten tlustej oficír tamhle u toho stolu,“ vysvětluje paní Straussová a prstem ukazuje na mimořádně tělnatého důstojníka u vedlejšího stolu. „No co? Chci si jen trochu s tím vypaseným čuníkem pošpásovat,“ opakuje a upřeně se na důstojníka dívá a pak vítězoslavně zvolá: „No jen se přece podívejte, teď na mě ten čuník zamilovaně mrká. Já si fakt myslím, že si přijde přisednout k našemu stolu.“ Ve společnosti zavládne znechucení, spisovatel Hugo von Hofmannsthal, který je taktéž přítomen, rozpačitě hledí do talíře a Richard Strauss střídavě bledne a rudne. Jenže Strauss skandální výstup své manželky mlčky přechází, zřejmě ale jen proto, aby nevyvolal ještě větší pozdvižení. Jednou, když jí při podobné scéně učinil výtku, prý před všemi přítomnými zakřičela: „Ještě slovo, Richarde, a já okamžitě odcházím na Friedrichstraße a sbalím prvního, kterej se namane.“

Není divu, že Pauline Straussová je postrachem všech hotelových portýrů, číšníků a pokojských. Včera dopoledne dorazili manželé Straussovi v doprovodu své hospodyně Anny do hotelu Bristol. Bristol se nachází co by kamenem dohodil od známého hotelu Adlon na berlínské výstavní třídě Unter den Linden. Samozřejmě nabízí všechny moderní vymoženosti. Prostorné pokoje a apartmány jsou vybaveny honosným mobiliářem a disponují vlastní koupelnou. Kromě toho má hotel i mimořádně hezké společenské prostory — například píšárna a čítárna jsou zařízeny v gotickém stylu, zatímco čajový salon zdobí těžký anglický kožený nábytek.

Dvaasedmdesátiletý Richard Strauss nemá téměř příležitost si pohodlí svého nocležiště užít. Včera ho zaměstnávaly zkoušky, dnes odpoledne je na programu premiéra nové skladby a už zítra dopoledne odjede z Berlína a zamíří do Bavorska. Jako jeden z nejvýznamnějších skladatelů současnosti je Richard Strauss beztak značně vytíženou osobou. V březnu absolvoval koncertní turné po Itálii a Francii, které jej zavedlo až do Marseille, v dubnu dirigoval v Paříži a Kolíně nad Rýnem a v červnu v Curychu a nedávno opět v Kolíně. Kromě toho si vždycky najde čas, aby napsal nějaké nové hudební dílo. Kus, který bude za několik hodin premiérově uveden, se jmenuje *Olympijská hymna*, a jde o skladbu na zakázku od olympijského výboru pro dnešní slavnostní zahájení her. Strauss o sobě tvrdí, že dokáže všechno převést do tónů. „Pokud hudebník chce,“ pravil jednou posměšně, „musí umět zhudebnit i jídelní lístek.“ Skládání je pro Strausse vždycky také otázkou píle a disciplíny. Se stoickým klidem usedá za psací stůl a rozvrhuje dílo za dílem. Theodor W. Adorno bude o mnoho let později razit kousavý výraz „stroj na komponování“: Strauss podle něho zradil modernu a vlichocoval se širokému publiku — je to prý mistr povrchnosti, jenž skládal to, co se dalo prodat za mrzký peníz.

Olympijská hymna pro sbor a velký symfonický orchestr patří očividně do kategorie píle, jelikož Strauss se o sport pranic nezajímá. Lyžování je podle jeho soudu činnost pro norské poštovní doručovatele. Když se v únoru 1933 dozví, že jeho bydliště Garmisch plánuje pro financování zimních olympijských her zavést mimořádnou daň, energicky protestuje. Obecní radě napíše: „Za předpokladu, že nová občanská daň bude sloužit

k pokrytí nezměrných nákladů sportovního nesmyslu a zcela zbytné olympijské propagandy, vznáším proti tomu námitku, a jelikož nevyužívám žádné sportovní zařízení: bobovou dráhu, skokanský můstek atd., a triumfálního oblouku na nádraží se také rád zřeknu, žádám, abych byl od této daně osvobozen a aby byla předepsána jen těm, kteří mají o olympiády a podobné podvody zájem. Má peněženka je dost zatížena státními daněmi na podporu lenochů, jíž se říká sociální péče, a podomní žebrotu, jež je v Garmischi značně rozbujelá.“

Tento protest ovšem Richarda Strausse neodradí od toho, aby za složení hymny, jíž má být oslavován „sportovní nesmysl“, nepožadoval honorář ve výši deseti tisíc říšských marek — šek světlé prostředky. Jenže značná suma dalece překračuje rozpočet olympijského výboru, takže se Strauss po dlouhých vyjednáváních úhrady zřekne úplně. Neudiví tudíž, že se do práce pouští s pramalým nadšením. „Ubíjím adventní nudu tím, že komponuji olympijskou hymnu pro proletáře,“ píše v prosinci 1934 Stefanu Zweigovi, „já, zapřísáhlý nepřítel a pohrdavý odpůrce sportu. Ano, zahálka je počátek všeho zlého.“

Libreto je vybráno na základě soutěže a pochází od nezaměstnaného herce a příležitostného básníka Roberta Lubahna. Když Joseph Goebbels namítá, že Lubahnova báseň pramálo odpovídá duchu třetí říše, jsou některá místa pozměněna. Z Lubahnovy strofy „mír nechť je výzvou k boji“ se stane „čest nechť je výzvou k boji“. Formulace „moc práva je to nejvyšší“ se změnila na „být věren přísaze je to nejvyšší“. Robert Lubahn se musí chtít nechtě podvolit, olympijský výbor jako zadavatel hymny nestrpí žádný odpor — a Richardu Straussovi je to pravděpodobně úplně fuk.

Bezprostředně po dokončení zhruba čtyřminutového díla v prosinci 1934 se Strauss obrací na Hanse Heinricha Lammerse, vedoucího říšského kancléřství, a žádá, aby směl hymnu přehrát Hitlerovi, „neboť jemu, Vůdci a protektorovi olympiády by se měla líbit především“. Po zdoluhavém váhání — Hitlerův zájem o setkání není tak velký jako Straussův — dochází k dohodě na termínu: konec března 1935. V návaznosti na soukromý koncert, který proběhne v Hitlerově bytě, věnuje Strauss svému Vůdci podepsaný opis hymny a Hitler jej s velkým díkem přijme.

Pro podbízivost Richarda Strausse režimu existují zcela světské důvody. Jeho nová opera *Mlčenlivá žena* měla mít premiéru v červnu 1935 v Drážďanech. Ministr propagandy Joseph Goebbels je proti dílu, neboť libreto pochází od Stefana Zweiga, který je coby Žid ve třetí říši *persona non grata*. Ovšem Hitler udělí opeře mimořádné svolení, za něž mu Strauss chce očividně poděkovat *Olympijskou hymnou*. Zájem světoznámého skladatele o nacistické Německo ovšem zanedlouho upadá do těžké krize, když gestapo zachytí Straussův dopis Stefanu Zweigovi, v němž si Strauss utahuje ze své činnosti prezidenta Říšské hudební komory. V polovině července musí Strauss z této funkce odstoupit a *Mlčenlivá žena* je po dvou dalších reprízách stažena z programu. Pro méně prominentního umělce by tato příhoda mohla snadno znamenat konec. Jenže Richard Strauss je příliš významný, než aby se ho národní socialisté mohli zříci nadlouho. O rok později — v létě 1936 — je aféra zapomenuta a Strauss smí *Olympijskou hymnu* osobně uvést. Zatímco manželé Straussovi právě sedí u snídaně v takzvaném Terasovém sálu hotelu Bristol a Pauline jako

obvykle peskuje obsluhu, myslí Richard na to, jaké to asi bude, dirigovat dnes odpoledne před více než sto tisíci proletáři.

*

„Kde to vlastně jsme?“ ptá se Max Hoyos svého souseda Hannese Trautlofta. Max se také probral a netuší, jak dlouho spal. Zívne, promne si oči a natáhne ruce do výšky. „Ještě pořád na Labi,“ odpoví Hannes. Max nevypadá nijak zvlášť udiveně. „Já mám ale hlad!“ zvolá a vyskočí ze své kóje. Oba mladí muži sdílejí kajutu na parníku *Usaramo* a nacházejí se na cestě z Hamburku do Španělska. S více než osmdesáti dalšími osobami patří ke skupině, která si říká „Cestovní společnost Union“. Tento spolek tvoří výhradně muži, kteří se chovají zvláště a od ostatních pasažérů se separují. Když se jich někdo zeptá na cíl jejich cesty, žádné odpovědi se nedočká. Zdá se, že pánové nejsou movití turisté, kteří vyrazili na okružní plavbu, neboť na to se nepohybují dost elegantně. Jeden by je málem považoval za vojáky, proti čemuž ovšem hovoří to, že mají na sobě civilní šaty. Co je ve spoustě velkých beden, které byly naloženy v Hamburku? I o tom se mlčí. Jedno je jasné: s Cestovní společností Union není něco v pořádku.

*

V berlínském parku Lustgarten začíná ve 12 hodin manifestace Hitlerjugend, které se účastní rovných devětdvacet tisíc chlapců a dívek seřazených do šiků tak rovných, jako když střelí. Ze střechy městského zámku člověk přehlédne rozlehlý areál mezi Starým muzeem, Berlínským dómem a zámekem. Jednotlivé osoby není

možné v tom davu rozeznat, co vidíme, je masa lidí. Jako mnohé přehlídky v těchto dnech je i tato demonstrací moci zacílenou na zahraniční hosty. Adolf Hitler se může na svou mládež spolehnout, zní poselství, které je klidně možné vnímat také jako varování.

Jako dobře promazané soukolí do sebe zapadají různé body programu. Zdravice Mezinárodního olympijského výboru končí přesně, načež čestní hosté musí ujít jen pár metrů z Kupolového sálu Starého muzea před budovu. Na otevřeném schodišti vedoucím z muzea do parku je zbudována řečnická tribuna, z níž nyní k Hitlerově mládeži po sobě promlouvají říšský vůdce mládeže Baldur von Schirach, říšský sportovní vůdce Hans von Tschammer und Osten, říšský ministr výchovy Bernhard Rust a nakonec Joseph Goebbels. „Impozantní podívaná,“ poznamenává si říšský ministr propagandy do deníku. „Co už tady člověk může říct zvláštního? Pak přichází olympijský oheň. Úchvatný okamžik. Jemně prší.“

Běh s olympijským ohněm, který předběžně končí v parku Lustgarten, není, jak by si bylo možné myslet, tradicí ze starého Řecka, nýbrž vynálezem jednoho sportovního funkcionáře z Würzburgu. Čtyřiapadesátiletý Carl Diem je coby generální sekretář organizačního výboru jednou z ústředních postav olympijských her v Berlíně. Dobrých tři tisíce kilometrů dlouhá běžecká trasa z Olympie přes Athény, Delfy, Soluň, Sofii, Bělehrad, Budapešť, Vídeň, Prahu a Drážďany do Berlína vytvořila most mezi starověkem a novověkem, tvrdí vynalézavý Diem. Že se při olympijských hrách v antice žádné pochodňové běhy nekonaly, pro něj není důležité, jde přece pouze o to, propůjčit berlínským hrám pokud

možno velebný charakter. Joseph Goebbels, jehož ministerstvo propagandy je za průběh mládežnické demonstrace v parku odpovědné, se pro tento nápad okamžitě nadchne. Goebbels nechává nejdřív nosiče pochodně proběhnout špalírem Hitlerjugend před Staré muzeum a tam zapálit ohňový oltář. Následně mladý muž s pochodní doběhne před městský zámek, aby tam na „plamenném oltáři národů“ zažehl druhý plamen.

Skutečný vozový park limuzín je nyní připraven dopravit zástupce Mezinárodního olympijského výboru a ostatní čestné hosty k paláci říšského kancléře do Wilhelmstraße. Tam si Henri de Baillet-Latour vezme slovo, aby Hitlerovi poděkoval za německou pohostinnost. Domácí pán odpovídá krátce a zdůrazňuje mezinárodní charakter her. Na 14. hodinu je v programu lapidárně uvedeno: „Občerstvení“.

*

Mezi 15.00 a 15.07 hodin opouštějí Hitlerovi hosté říšské kancléřství a míří na olympijský stadion. Kolony vozů zahýbají z Wilhelmstraße na „Via triumphalis“. Tak organizátoři her nazývají jedenáct kilometrů dlouhou ulici mezi parkem Lustgarten na východě a olympijským stadionem na západě města. Ve starém Římě sloužila „Via triumphalis“ slavnostnímu vjezdu vítězných vojevůdců, v Berlíně po ní jede Adolf Hitler v otevřeném mercedesu na hry, které se konají v aréně, jež byla vytvořena jako nápodoba římských amfiteátrů. *Panem et circenses*.

Celou silnici lemují obrovské hákové kříže a olympijské vlajky a bezpečnost zajišťuje čtyřicet tisíc příslušníků SA. Za špalírem stojí statisíce zvědavců, kteří čekají

na událost, jež je naplánovaná na 15.18 hodin: „Odjezd Vůdce k olympijskému stadionu“.

Někde v davu se nachází pětaticetiletý Američan jménem Thomas Clayton Wolfe. Tom, jak mladému muži říkají jeho kamarádi, pochází z Asheville ve státě Severní Karolína a do Berlína dorazil teprve nedávno. S výškou téměř dva metry a váhou kolem sto dvaceti kilo vypadá jako obávaný Hun a skutečně ho nelze přehlédnout. Bylo by možné považovat ho za koulaře, avšak naprosto mylně. Tom Wolfe je spisovatel — dosti známý dokonce —, jehož prvotina *Look Homeward, Angel* vyšla v roce 1932 v německém překladu v nakladatelství Rowohlt. Ernstu Rowohltovi — Tomovu vydavateli — se vydáním knihy *Dívej se domů, anděli* podařil parádní kousek. Kritici se o autorovi z Nového světa vyjadřovali nadšeně a během několika let se prodalo dobrých deset tisíc výtisků.

Na konci roku 1926 přicestoval Tom Wolfe do Německa poprvé, strávil dva týdny ve Stuttgartu a v Mnichově a od té doby se téměř rok co rok na nějakou dobu vracel. V roce 1935 poprvé navštívil také Berlín, kde — jak se svěřil svému deníku — se jej zmocnil pocit, „který ve svém životě už častokrát nezažiju. Byla to jistota, že jsem se poprvé objevil ve skutečně významné světové metropoli.“ Další týdny v hlavním městě německé říše Wolfe prožil jako nepřetržité opojení: „Divoký, fantastický, neuvěřitelný rej večírků, čajových dýchánek, slavnostních večeří, nočních tahů, novinových interview, rozhlasových pořadů, focení a tak dál.“ Wolfe cítí k Berlínu příslovečnou lásku na první pohled. Že je Berlín také epicentrem brutální diktatury, která pronásleduje politické odpůrce, zavírá je do vězení nebo je vraždí,

jako by ho ani nezajímalo. Ale není to tak. Svého času Američan velebil Němce coby „nejčistší, nejpřátelštější, nejsrdečnější a nejpřímnější národ, který jsem v Evropě poznal“.

Když Tom Wolfe město na Sprévě uprostřed června 1935 opouští, je si zcela jist, že se bude chtít při nejbližší příležitosti vrátit. Tato chvíle se nabízí právě teď — v srpnu 1936. Mezitím mu totiž u Rowohlta vyšel román *O čase a proudu*, kterému je třeba udělat reklamu. Že se souběžně v Berlíně konají olympijské hry, je pro amerického sportovního nadšence dalším dobrým důvodem, proč nastoupit na palubu zaoceánského parníku.

Wolfe bydlí — jako už předchozí rok — v Hotelu am Zoo, který sice nepatří mezi „prvotřídní“ domy, zato má jiné přednosti. Hotel am Zoo je útulný. Wolfe miluje útulnost, nikoli nabubřelost jako v Adlonu, Bristolu nebo Edenu. Zejména si cení polohy hotelu na Kurfürstendammu. Co by si počal u Braniborské brány, kde stojí Adlon? Kurfürstendamm, to je Berlín. Kdykoli opustí hotel, podívá se nalevo a spatří zlaté věžní hodiny na kostele Kaiser-Wilhelm-Gedächtniskirche. To považuje za magický moment. Pak se ho zmocní ono zvláštní berlínské kouzlo, pak cítí, že tomuto městu podlehl. Na Kurfürstendammu za sebou následují kavárny, restaurace a bary, ba co víc, Wolfe vnímá Kurfürstendamm jako jednu velikou kavárnu. „Pod stromy na Kurfürstendammu korzují lidé, terasy kaváren jsou do posledního místa obsazené a vzduch těchto zlatem jiskřících dní pulzuje jako hudba.“ V Berlíně by Thomas Wolfe v žádném případě nechtěl žít jinde. Jenom tady.

Jenže nyní čeká Američan jako mnozí jiní na „Via triumphalis“. „Pomalou se blížil Vůdcův nablýskaný vůz,“

vzpomíná, „v něm stál on, tmavý muž s operetním knírkem, vzpřímený jako svíce, bez hnutí a bez úsměvu, paži zvednutou nikoli k běžnému nacistickému pozdravu, nýbrž vysoko napřaženou v žehnajícím gestu jako nějaký Buddha nebo Mesiáš.“

*

Přesně ve 13 hodin se otvírají brány olympijského stadionu. Sto tisícům diváků z celého světa je nařízeno, aby zaujali svá místa nejpozději v 15.30. 246 metrů dlouhá vzducholod' Hindenburg, jedna z tehdy největších postavených vzducholodí, už tou dobou krouží nad stadionem a dole v aréně se o zábavu stará Olympijský symfonický orchestr se slavnostním koncertem. Na programu je vedle bravurního kusu Franze Liszta *Les Préludes* také Richard Wagner a jeho ve třetí říši nepominutelná předhra z *Mistrů pěvců norimberských*. Velké hodiny na věži Maratonské brány ukazují 15.53 hodin, když odtamtud najednou z výšky zahrají trumpety a pozouny fanfáru. O sedm minut později — přesně v 16 hodin — vstoupí Adolf Hitler za doprovodu členů Mezinárodního a Německého olympijského výboru na stadion velkým schodištěm u Maratonské brány. Fanfáry utichnou a orchestr spustí Wagnerův *Holdovací pochod*. S tím, že pochod, který Wagner kdysi napsal na počest krále Ludvíka II., patří ke skladatelovým nejslabším dílům a je trapně nedostatečný, jsou organizátoři tiše smířeni. V tomto případě je titul důležitější než hudba. Jde o hold Adolfu Hitlerovi, který stejně jako římský císař kráčí po stadionu k čestné lóži. Vůdce se musí krátce zastavit, protože se mu do cesty postaví pětiletá dcera Carla Diema Gudrun s kyticí. „Heil, mein Führer“ pozdravila údajně dívenka.

Pan otec předstírá podobně radostné překvapení jako Hitler a nechce se k této vsuvce pranic znát.

Když Hitler vstoupí do lóže, zazní *Dvojí hymna*, kterou zavedli národní socialisté a kterou tvoří první strofa z *Německo, Německo nade všechno* a *Píseň Horsta Wessela*. Na stožárech nyní stoupají do výšky vlajky zúčastněných národů a přes Maifeld, zatravněné prostranství nacházející se západním směrem, zní až na stadion odbíjení olympijských zvonů. Pak následuje nástup družstev — Řecko na prvním, Německo na posledním místě. Zatímco Angličany zdraví publikum nesrovnatelně chladněji (Goebbels si do deníku poznamenává: „Trochu trapné!“), Francouzi vyvolávají opravdu bouřlivý potlesk, protože zdraví nataženou pravicí. Přitom se však nejedná o „salut hitlérien“, vysvětlují zástupci Francouzů později, nýbrž o olympijský pozdrav, což lze ovšem odlišit jen stěží. Lidé na stadionu si každopádně myslí, že Francouzi použili „hitlerovský pozdrav“.

Po Hitlerově pravici zaujal místo Henri de Baillet-Latour, po jeho levici sedí postarší pán, kterého by Joseph Goebbels také mohl považovat za principála blešího cirkusu: Theodor Lewald, prezident organizačního výboru. Pětasedmdesátiletý právník a sportovní funkcionář je vedle svého generálního sekretáře Carla Diema hnací silou her XI. olympiády. Bez pánů Lewalda a Diema by berlínské hry nebyly. Ale je třeba také dodat, že Jeho Excelenci, jak Lewalda s respektem oslovují, národní socialisté využívají. Neboť Dr. Theodor Lewald je podle představ nacistů „poloviční Žid“. V inscenaci olympijských her si sám přisoudil roli „Žida jako alibi“: slouží coby vývěsní štít, aby světové veřejnosti dokázal, že režim nemá na hry žádný vliv. Ve skutečnosti jsou

Lewaldovy dny již sečteny. Ovšem až do jeho vynuceného odstoupení z funkce, což je dávno hotová věc, smí Jeho Excellence nadále plnit své úkoly.

Krátce po 17. hodině přistoupí Lewald k mikrofonu a pronese patnáctiminutový projev. Dobře si musel promyslet, jak řeč zahájí. Mohl by ji uvést slovy „Velevážený pane říšský kancléři“, což by bylo protokolárně v pořádku. Mohl by pozdravit Henriho de Baillet-Latoura a ostatní významné olympijské hodnostáře, mohl by přivítat přítomné velvyslance, zkrátka mohl by zahájení svého textu zformulovat tak, jak by bylo podle diplomatických zvyklostí záhodno. Jenže Theodor Lewald se rozhoduje pro podstatně kratší oslovení: „Můj Vůdce!“ Nic víc.

Po tomto holdu se slova ujímá Hitler. Baillet-Latour předtím diktátora nabádal, aby hry otevřel jedinou větou. Načež prý Hitler pronesl: „Pane hrabě, vynasnažím se, abych se tu větu naučil nazpaměť.“ Což se snadněji řekne, než udělá. Namísto oficiální verze („Hry v Berlíně na oslavu XI. olympiády našeho letopočtu prohlašuji za zahájené“) použil Hitler formulaci, která gramaticky odhalí jeho rakouský původ: „Vyhlašuji hry v Berlíně na oslavu XI. olympiády našeho letopočtu za zahájené.“ To jsou jediná slova, která v těchto dnech pronese na veřejnosti.

Nyní zavlaže na stožáru olympijská vlajka, dělostřelectvo vypálí salvu a k nebi nad Berlínem vystoupá asi dvacet tisíc holubic míru. Mezitím sedí Richard Strauss na židli vedle orchestru, nohu přes nohu a tváří se znuděně. Někdo mu pošeptá, že to za okamžik vypukne. Načež se Strauss zvedne, vystoupá k dirigentskému pulťíku a v 17.16 hodin dá znamení trubačům na Maraton-

ské bráně. Stadionem zazní krátký fanfárový motiv, pak se přidá celý orchestr. Olympijský symfonický orchestr tvoří Berlínský filharmonický orchestr a Berlínský zemský orchestr, sbor byl sestaven z nejrůznějších souborů a čítá tři tisíce zpěvaček a zpěváků. Joseph Goebbels je *Olympijskou hymnou* nadšen. „Je opravdu báječná,“ radostně oznamoval už po zkoušce. „Ten chlapík umí komponovat.“ Ale také Adolf Hitler je se Straussem spokojený. Přeje si skladatele na chvíli spatřit, jak prikazuje pobočníkovi. Pauline Straussová si do svého deníku následně poznamená: „Hitler mi podal ruku.“

Divákům není dopřána žádná přestávka. Už ve chvíli, kdy Strauss sestupuje ze stupínku, doráží k východní bráně arény běžec nesoucí olympijský oheň na posledním úseku od Lustgarten ke stadionu, přebíhá škvárovou dráhu k západní bráně a zapaluje tam ohňovou mísu. Nabitý symbolickou silou je také následující bod programu. Spyridon Louis, vítěz maratonu na olympijských hrách 1896 v Athénách, předává Hitlerovi olivovou ratolest z Olympie. Na závěr obřadu následuje olympijská přísaha. Všechny sportovce při přísaze zastupuje německý vzpěrač Rudolf Ismayr, a místo aby se při aktu dotkl olympijské vlajky, sáhne raději po vlajce s hákovým křížem. Henri Baillet-Latour je tímto porušením olympijského protokolu zhnusen, jenže co má v této situaci dělat?

Tím je slavnostní zahájení téměř u konce. Dříve než v 18.16 hodin opustí Adolf Hitler stadion, zazní poslední bod programu, *Aleluja* z oratoria Georga Friedricha Händela *Mesiáš*. Zatímco sbor zpívá slova „a nyní vládne navždy a navěky, pán pánů, bůh světů. Aleluja!“, klepe Józef Lipski, polský velvyslanec v Berlíně, Henrimu

de Baillet-Latourovi na rameno. „Před národem, který dokáže takhle organizovat, se musíme mít na pozoru,“ zašeptá Lipski hraběti. „Tak by v téhle zemi bez sebe-menšího zaváhání proběhla i mobilizace.“

*

Také rakouský velvyslanec v Berlíně Stephan Tauschitz podává zneklidňující zprávu o zahajovacím ceremoniálu. Státnímu sekretáři pro zahraniční věci píše: „Jak mi vyprávěl jeden bývalý rakouský důstojník žijící v Berlíně, který (...) na stadionu seděl mezi hosty z Rakouska, jen málokdy pryč v Německu viděl tak zfanatizované lidi, jak je mohl pozorovat mezi Rakušany, neboť provolání Rakušanů, a zejména Rakušanek ‚Heil Hitler‘ a ‚Sieg heil‘ ve chvíli, kdy se objevil říšský kancléř, už nebyla provoláními, nýbrž sledem žhavých výkřiků, jež nebylo možné více vystupňovat. (...) Jakýsi postarší návštěvník z Vídně sedící nedaleko zpravodaje si stěžoval, že bohužel Hitlera nezahlédl, neboť jakmile se Vůdce objevil, začaly mu pryč z očí téct proudy slz.“

DENNÍ HLÁŠENÍ STÁTNÍ POLICIE BERLÍN: „Krejčí Walter Harf, narozen 3. 12. 90, bytem Lützowstraße 45, se měl údajně při příležitosti slavnostního zahájení olympiády vyjádřit následovně: ‚Teď by měl být na Vůdce spáchan atentát, stejně jako na anglického krále.‘ Byl vydán rozkaz k Harfově zatčení, pokud se najdou spolehliví svědci pro obvinění.“

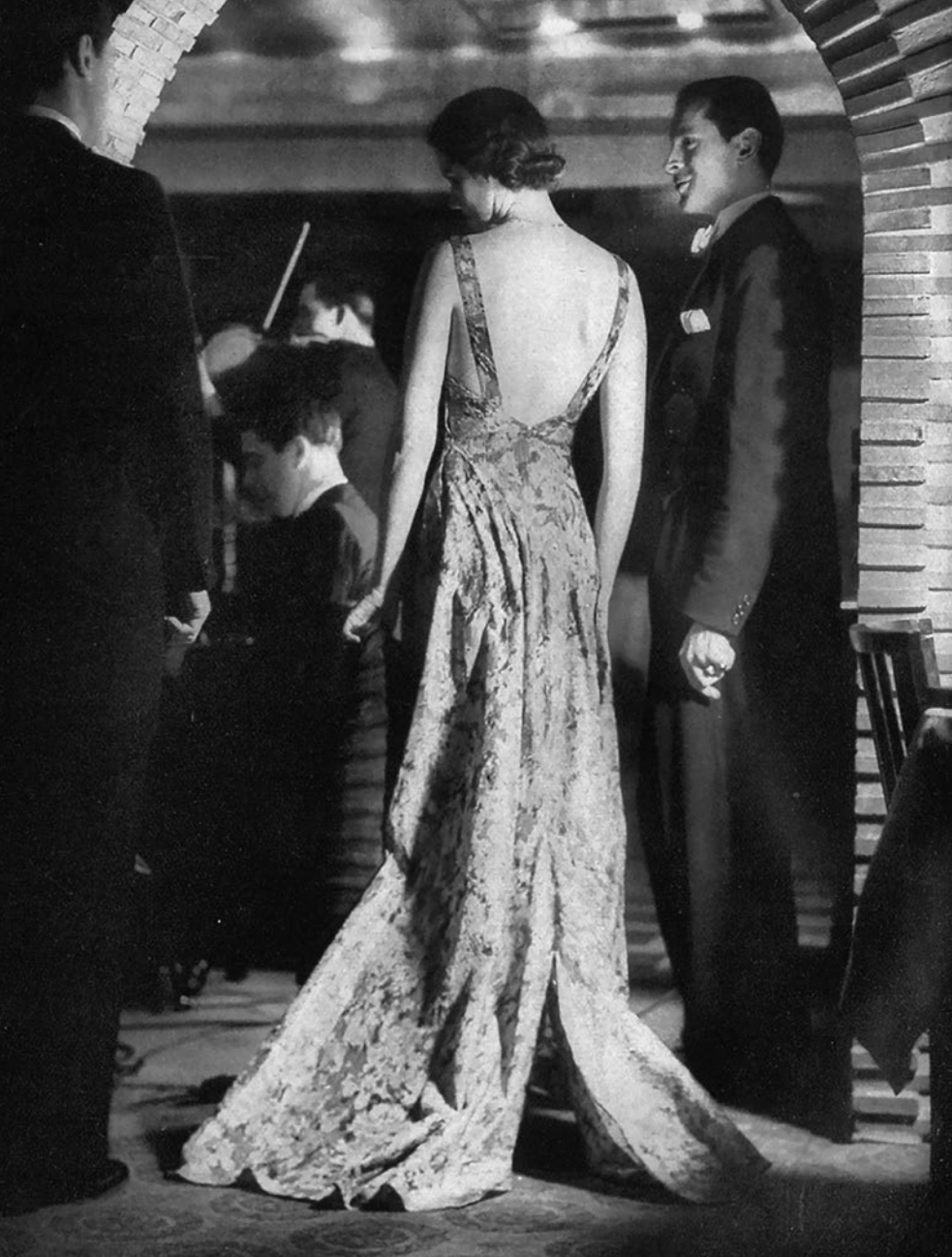
PŘEDPOVĚĎ ŘÍŠSKÉ
METEOROLOGICKÉ SLUŽBY
PRO BERLÍN

Převážně zataženo, občasné
lehké přeháňky, teploty
prakticky beze změny, slabý
vánek. 19 stupňů.

Neděle

2. srpna 1936

Klub Quartier Latin je místem, kde se scházejí krásní a bohatí. Leon Henri Dajou je vždy připraven přijmout tu své elegantní bosty.

Toni Kellnerová je nedůvěřivá žena. Když vejde do svého malého jednopokojového bytu v ulici Tegeler Weg 9 ve čtvrti Charlottenburg, okamžitě za sebou zamkne dveře a pro jistotu je ještě zajistí řetízkem. Johanna Christenová bydlí v protějším bytě od dubna, ale svou sousedku za celou dobu ani nezahlédla. Jen jednou zaslechla šramot na schodech a potají přiložila oko ke kukátku. Uviděla kyprou ženu v dlouhém kabátě a staromódním klobouku. Už za pár okamžiků neznámá opět zmizela za zavřenými dveřmi.

Toni Kellnerová mívá návštěvy jen velmi zřídka. Tu a tam se za ní staví její třicetiletá svobodná dcera Käthe, která popisuje Toni jako srdečnou, ale pedantickou osobu. Udržuje různé malé rituály, uvede slečna Käthe později do protokolu: například když ráno vstane, jako první odtrhne list z kalendáře na toaletním stolku. Další příležitostná návštěvnice se jmenuje Anna Schmidtová, vdova po někdejším spolupracovníkovi Toni Kellnerové. Schmidtová uvádí, že Toni Kellnerová si s několika známými smluvila tajné znamení a domovní dveře otevře, jen když návštěvník třikrát zaklepe měděným víkem schránky na dopisy. Ale proč je vlastně Toni Kellnerová tak vystrašená? Čeho se bojí?

Toni Kellnerová je transvestita. V červnu 1873 se narodila jako Emil Kellner, cítí se, respektive cítila se už dříve jako zajatá v cizím těle. Emil se stává policejním úředníkem, z čirého zoufalství se ožení, a když manželka není doma, nosí její šaty. Sňatek ztroskotá a Emil odchází z policejní služby. Zbaven velkého břemene požádá o takzvaný doklad pro transvestity, jenž mu umožňuje nosit ženské šaty, a od pruského ministerstva spravedlnosti získává sexuálně neutrální křestní jméno. Z Emila

se stává Toni, z policejního úředníka žena s tajemstvím. Teď si nechává šít kostýmy a nadále pracuje jako soukromý detektiv. Na scéně je známá jako „velká Polly“. Jsou to Toniny zřejmě nejkrásnější roky. V Berlíně Výmarské republiky bují bohatá subkultura s vlastními bary, lokály a podniky pro všechny, kteří žijí a mají rádi život mimo běžné normy. Ovšem s Hitlerovým převzetím moci se to mění. Transvestité jako Toni budou od té doby spadat do kategorie homosexuálů. V roce 1935 nacisté zpřísňují nechvalně známý paragraf 175 říšského zákoníku a zřizují centrálu pro potírání homosexuality a potratů. Transvestity nyní národněsocialističtí strážci mravů považují za úchyly. Jen tomu, kdo může prokázat heterosexuality, bude prodloužena platnost dokladu o transvestitismu z výmarských dob. Není divu, že Toni Kellnerová má strach — strach ze sousedů, z Hitlerjugend, jež si hraje na ulicích, nebo z mužů z jednotek SA, kteří pravidelně pochodují po ulici Tegeler Weg.

Už delší dobu se Toni Kellnerová necítí dobře. Srdce. A astma — alespoň si to myslí, neboť k lékaři se neodvažuje. Poslední den svého života má Toni na sobě dámskou košili, kalhotky a rudé šněrovací kozačky až po kolena, když se jí náhle udělá nevolno a klesne na postel. Z úst jí teče krev, praskla jí tepna. Nikdo ji nepostrádá. Až o čtrnáct dní později sousedy znepokojí zápach vycházející z jejího bytu. Policii se zprvu nedaří do bytu vniknout, jelikož Toni dveře zavírala a zabezpečovala několikerým způsobem. Když přivolaní hasiči vlezou dovnitř kuchyňským oknem, kalendář na Tonině toaletním stolku ukazuje neděli 2. srpna 1936.

DENNÍ HLÁŠENÍ STÁTNÍ POLICIE BERLÍN: „Na základě nařízení pana SS Gruppenführera Heydricha bude olympijský policejní štáb od dnešního dne pro potřeby tajné státní policie, jež je bude rozesílat dále, vyhotovovat denní hlášení ve 4 průklepech. Bylo zjištěno, že hejtman Göres z velení bezpečnostní policie sepisoval pochybná denní hlášení. Hejtman Göres žádost o hlášení ve čtvrtém provedení odmítl se zdůvodněním, že je to technicky nemožné. Tudíž rozdělování denních hlášení podle nařízení nemůže být provedeno.“

*

Joseph Goebbels se od svého osobního nepřítele Alfreda Rosenberga právě dozvídá o milostné aféře své ženy. „V noci Magda přiznala, že záležitost Lüdecke je pravda,“ poznamenává si Goebbels do deníku. „Jsem tím velmi deprimován. Permanentně mi lhala. Velký úbytek důvěry. Vše je tak hrozné. Člověk se v životě bez kompromisů neobejde. To je to strašné!“ Magdina nevěra je sice už tři roky stará, jenže pro Goebbelse je to z politických důvodů vysloveně nepříjemné. Jeho žena si pro svá milostná dobrodružství nemohla vybrat trapnějšího partnera než Kurta Georga Lüdeckeho. Lüdecke je ne spolehlivá figura z prvních dnů NSDAP. Kombinace dandyho, gigola a hochštaplera, kterého Hitler vícekrát využil pro mimořádné a delikátní mise. Ve Spojených státech, kde Lüdecke několik let pobýval, získal pro tehdy malou nacistickou stranu peníze od Henriho Forda, v Římě navštívil jako předvoj Benita Mussoliniho. Opakovaně se dostává do konfliktu se zákonem, neboť se dvoří bohatým dámám a pak je vydírá. Poté co Hitler převzal moc, by si chtěl i Lüdecke ukousnout svůj díl

koláče, ale místo toho je zatčen. Muž jako on má mnoho nepřátel. Roku 1934 se vydává do USA, kde začíná pracovat na rukopisu, v němž hodlá odhalit mnoho věcí o Hitlerovi. Joseph Goebbels je nervózní — radši ani nemyslet na to, co kdyby tenhle „Felix Krull“ zveřejnil i milostný poměr s paní Magdou.

*

Erna a Willi Raketovi jsou prostí lidé: Erna si vydělává jako dělnice, její druh Willi je foukač skla. Raketovi žijí ve čtvrti Köpenick, Wendenschloßstraße 212, jednoduchý obytný dům, šestnáct nájemníků, stísněné poměry, temný zadní dvůr. Záchody na mezipatrech. Erna a Willi se o ně musí dělit s Mehlovými (on pokladač trubek, ona hospodyně), se švadlenou Rabeovou a s vdovou Lehmannovou. Tady ve Wendenschloßstraße je Berlín úplně obyčejný a Kurfürstendamm s elegantními kavárnami, bary a obchody daleko. V Köpenicku je to podstatně zemitější: Luise Burtchenová provozuje ve Wendenschloßstraße 202 malou prádelnu, v sousedním domě se nachází výdejna firmy Linoleum Werke AG a v čísle 218 sídlí továrna na výrobu nitritu Nitritfabrik AG. Po práci muži chodívají na pivo do hospody Bernharda Woicka.

Ze včerejšího slavnostního zahájení olympijských her se toho do Wendenschloßstraße moc nedostalo, sem žádní turisté nezabloudí. Ernu sport beztak nezajímá, má úplně jiné problémy. Už nějakou dobu se necítí dobře. Tělesně je pětadvacetiletá žena naprosto v pořádku, není jí dobře duševně. Nosí v sobě tajemství. Musí to být tajemství ponuré, jelikož se je neodvažuje nikomu prozradit. S Willim o tom nemůže mluvit, možná je ale Willi také částí onoho problému — nevíme.

Jisté je, že Erna dnes kolem poledne přišla na vlakovou zastávku Neukölln. Zastávka v Neuköllnu je částí okružní linky, která jednou povede kolem celého Berlína. Druhý den olympijských her je tady podle očekávání velký shon, na závody míří četní hosté. Lidé se smějí a jsou veselí. Erna si razí cestu mezi čekajícími a staví se do první řady. Nachází se necelého půl metru od kolejí. Z tlampače zaslechne jenom útržky: „Pozor... Vlak přijíždí do stanice... ustupte od kolejiště!“ Když je od ní vlak ve 12.34 hodin vzdálen jen několik metrů, udělá Erna Raketová krok vpřed.

*

V 15 hodin začíná na olympijském stadionu hod oštěpem žen. Nastupuje čtrnáct atletek, mezi nimi i tři německé sportovkyně: Ottilie „Tilly“ Fleischerová, Luise Krügerová a Lydia Eberhardtová. Za favoritky jsou považovány Luise Krügerová a Rakušanka Herma Baumová. Už druhým pokusem hází Tilly Fleischerová oštěp na 44,69 metrů a o rovný centimetr překonává olympijský rekord z Los Angeles. Po dalších třech pokusech hodí Fleischerová 45,18 metrů a opět tak ustavuje nový olympijský rekord. Tilly Fleischerová, dcera řezníka z Frankfurtu nad Mohanem, získává pro německou olympijskou výpravu první zlatou medaili. Druhé místo patří Luise Krügerové, bronzová medaile připadne Polce Marii Kwaśniewské.

Po slavnostním vyhlášení a společném fotografování pozve Adolf Hitler ony tři sportovkyně k sobě do lóže, k zlosti Mezinárodního olympijského výboru, jenž si nárokuje roli hostitele pro sebe. Jenže Hitler zná moc obrazu. „Málem jsem se před Vůdcem rozplakala,“ citují

noviny Tilly Fleischerovou. Německý tisk se rozepisuje o diktátorově gratulaci, vznikne vícero snímků, na nichž jsou Hitler, Hermann Göring a říšský sportovní vůdce Hans von Tschammer und Osten vedle čtyřiaadvacetileté Tilly. Na fotografiích nejsou slzy na Tillyině tváři patrné, přestože vidíme malé, asi pětadvacet centimetrů vysoké duby, jež získávají držitelé zlaté medaile. V jednom fotoalbu komentuje Tilly suše: „Adolf + já s dubem.“

*

Hubertus Georg Werner Harald von Meyerinck pochází ze staré pruské důstojnické a úřednické rodiny a měl vlastně nastoupit vojenskou dráhu nebo se stát přinejmenším duchovním, jenže už záhy ho to táhlo k divadlu a filmu. Jeho přezdívka Hupsi by se kariéře důstojníka nebo faráře zřejmě postavila do cesty, v hereckém světě roku 1936 je ale Hupsi značka. S olejnatě lesklými napomádovanými vlasy, monoklem a menjouovským knírkem ztělesňuje Hupsi slizce úhořovitého lotra, skurilního velkoměšťáka, přihlouplého šlechtice nebo galantního excentrika. Umí hlučet jako pruský náfuka a huhňat jako arogantní hejsek. To se publiku líbí. Hubert von Meyerinck točí deset filmů ročně, na konci května měl v Primusově paláci premiéru jeho nejnovější snímek. V komedii *Rozkař je rozkař* hraje rotmistra ze Schlackbergu — přelétavého hochštaplera, který chce rychle zbohatnout.

Jako filmová hvězda je Hubert von Meyerinck pevnou součástí berlínského nočního života. Rád navštěvuje restaurant Schlichter nebo — jde-li o mimořádně slavnostní událost — Horcher, vídávají ho také u Aenne Maenzové, u Mampeho, v Taverně, v baru Ciro a u Sher-

biniho. Hupsi ale nejraději tráví večery v Quartier Latin. Quartier Latin by se dal označit téměř za jeho štamlokál, ovšem v souvislosti s tímto noblesním podnikem se označení „hospoda“ zapovídá. Quartier Latin na křižovatce Nürnberger Ecke a Kurfürstenstraße je nejelegantnější a nejdražší klub hlavního města Říše. Kdo sem chodívá, musí mít smoking (páni), večerní šaty (dámy) a hodně peněz (hosté). Na dodržování tohoto dress code se důrazně dbá, výjimky nejsou v zásadě povoleny, a to ani u prominentních současníků. Hnědokošiláci a jiní nositelé uniforem by se v Quartier Latin hledali marně. Jak to tak vypadá, zde se čas zastavil v roce 1926 nebo možná 1928, jenže zdání klame. Lokál rozhodně není pozůstatkem zlatých dvacátých let. Otevřen byl teprve na konci září 1931 a svou zářnou dobu prožije za třetí říše.

Quartier Latin tvoří malinký vstup se šatnou a dvěma místnostmi za sebou. V první části se nachází bar s koktejlovými stolky včetně patřičných vysokých stoliček, ve druhé místnosti je restaurant, taneční parket a pódium pro kapelu. Samozřejmostí je, že se v Quartier Latin hraje výlučně živá hudba.

Jakmile do baru vejde Hubert von Meyerinck nebo jiný známý host, okamžitě se zjeví Leon Henri Dajou. Tvoří uvítací výbor, pomáhá filmové divě z kožichu, uvádí skupinu velkopřumyslníků ke stolům a přijímá první objednávky. V neposlední řadě je Leon Henri Dajou majitel podniku. Jako šéf je doslova všudypřítomný, bystrým pohledem a několika pokyny řídí četné spolupracovníky.

Hupsi nazývá Dajoua přítelem, ale vlastně toho o něm mnoho neví. Říká se, že Dajou pochází z Rumunska,

jiní tvrdí, že do Německa přijel z Alžírsko nebo Maroka a v hotelu Adlon pracoval jako placený tanečník. Hedda Adlonová, družka ředitele hotelu, se prý do gigola zakoukala a vydržovala si ho. Šušká se, že peníze na otevření baru pocházejí taktéž od paní Adlonové, ale nic přesnějšího se neví.

I když je Dajouův původ obestřen tajemstvím, je zřejmé, že mu obchody šlapou jako hodinky. Může si dovolit drahý byt na Kurfürstendamm i drahý cadillac. Užívá si, že může jezdit v noblesní káře ulicemi a parkovat přímo před Quartier Latin. Leon Henri Dajou má také přítelkyni: Charlotte Schmidtkeovou, táhne jí na třicet, je pohledná, blondatá, typ manekýnky. Slečna Schmidtkeová nepracuje, obývá ovšem luxusně zařízený pětipokojový byt v postranní ulici kolmé na Kurfürstendamm. Proslýchá se, že nezbytné kapesné na takovou životní změnu dostává od Dajoua, ale nic přesnějšího se také neví. Kdykoli Hubert von Meyerinck položí svému příteli otázku na soukromí, Dajou se zasměje. Dajou se Hupsimu nevysmívá ani neposmívá, prostě se smíchem otázky pomíjí. „Ale, Hupsi...“ řekne potom — a dolije mu sklenku šampaňského.

Návštěvníci Quartier Latin jsou tak třpytiví, jako je jejich patron neprůhledný. U jednoho stolu sedí osobně Pola Negri, která právě dokončila nejnovější film *Moskva—Šanghaj*. Na sobě má hermelínový plášť a dlouhé černé rukavice, tváře bíle nalíčené, rty krvavě rudé. Vypadá (díky tomu) jako moderní Lucrezia Borgia. Ovšem nedrží v ruce jedovatý koktejl, nýbrž sklenku whisky — svůj oblíbený nápoj (v Quartier Latin k mání od 2,25 marek — malé jmění). U jiného stolu si vykládají filmový producent Willi Forst a herečka Elsa Wagnerová,

v jednom rohu se baví spisovatelka Lally Horstmannová, dcera z židovské bankéřské rodiny ze Schwabachu, a její choť, náramně bohatý sběratel umění Alfred Horstmann. U baru postává Wolf-Heinrich von Helldorf, berlínský policejní prezident. Hrabě je považován za brutálního muže dychtícího po moci, na jeho rukou údajně lpí krev. Jenže to by nikoho ani nenapadlo, když ho ve smokingu vidí v Quartier Latin popíjet šampaňské. Ke stálým hostům patří také Ernst Udet, mnohokrát vyznamenaný válečný letec a plukovník válečného letectva, který stále usrkává z jedné skleničky, ale nakonec se z něho vyloupe ne zarytý milovník swingu. Kdykoli se v Berlíně ocitne čtyřiaadvacetiletý syn nakladatele Axel Springer, také zajde do Quartier Latin. Mladý Springer je světák a snob — a Quartier Latin zcela podle jeho gusta. Jeho žena Martha pro jistotu zůstává v Hamburku, zatímco on v Berlíně vyráží za nočními dobrodružstvími. V srpnu 1936 je Springer často vídán v doprovodu jakési Chilanky půvabné jako obrázek, jde prý o zpěvačku a herečku Rositu Serranovou, která odnedávna žije v Berlíně a vystupuje ve varieté Wintergarten. Horst Winter, jehož malá jazzová kapela je kvůli olympijským hrám v Quartier Latin angažována, často sleduje Axela Springera a jeho dámský doprovod, jak v objetí protančí celou noc. „Jednoho večera přišli ti dva s obvázanými zápěstími,“ vzpomíná si Winter později. „Šuškal se cosi o pokusu o sebevraždu, nešťastné lásce, ale zdálo se, že to oba tak nějak zvládali.“

Leon Henri Dajou zná spoustu drobných i velkých tajemství svých hostů — a mlčí. Diskrétnost je nejvyšší princip. Jen občas nechá obezřetnost plavat a stane se součástí uvolněného a slavícího davu. Pak se v Quartier

Latin odehrají scény, o nichž se člověk domníval, že by se v kultivovaném podniku v hlavním městě třetí říše nikdy udát nemohly. Například na začátku ledna 1935 přišla do klubu skupina stálých hostů. Mezi sebou se znají, Dajou jim platí rundu koňaku. Následují další rundy, dokud všichni nejsou víceméně opilí. Najednou se zvedne jakási dáma, přejde k tanečnímu parketu a začne extaticky tančit. Aby se mohla lépe pohybovat, vykasá si sukni, která jí stále sjíždí dolů. Dajou pochopí, v čem je problém, dojde na scénu a dámě prostě sukni svlékne. Herec Ernst Dumke se škodolibě ušklíbne: „Slečno, zavoláme policii, ukazujete nám příliš málo.“ Slečna se nedá dlouho prosit. „A v tu chvíli se dáma odhalila úplně, protože si svlékla i blůzu,“ vzpomíná si svědek. „Této senzace okamžitě využila Jeho Výsost princ August von Hohenlohe k tomu, aby si riskla taneček s dámou. To pana Dajoua popíchlo k tomu, aby vzal do ruky sklenku vína a podržel ji dámě zezadu mezi nohama, přičemž si k tomu klekl. Chtěl tím jenom naznačit, aby dáma nach..la celou sklenku, neboť se následně postavil a prázdnou sklenku symbolicky vypil.“ Jako by Dajou odhodil obvyklou zdrženlivost: vydal se ke své kapele, která celou dobu vyhrávala, a vzal jednomu muzikantovi okurkovité chřestítko na rumbu. „Tento nástroj si pan Dajou vzal, zastrčil si ho mezi nohy, takže vypadal jako obrovský pohlavní úd, a zezadu se přiblížil k oné dámě, jež ještě tančila s panem Dumkem, a naznačoval pohyby jako při pohlavním styku.“

Quartier Latin je vulkán a na jeho dně tančí hosté. Jako by třetí říše na pár hodin ani neexistovala. Leon Henri

Dajou je lehkomyšlný, proto nechce brát nebezpečí vážně. A přitom má už v této chvíli kolem krku smyčku. Během olympijských her se smyčka utáhne.

PŘEDPOVĚĎ ŘÍŠSKÉHO
METEOROLOGICKÉHO ÚŘADU
PRO BERLÍN

Oblačno, občasné přeháňky,
slabý vítr, poněkud tepleji,
21 stupňů.

Pondělí

3. srpna 1936

Na olympijském stadionu jsou pro uskutečnění her vynaloženy do té doby nevídané technické a osobní prostředky. Neporaženou hvězdou a miláčkem publika se stává Jesse Owens.

Mascha Kaléko není jako spisovatelka tak známá jako Thomas Mann, jenž před sedmi lety obdržel Nobelovu cenu, přesto navzdory svému mladému věku sedmadvaceti let již upoutala značnou pozornost. Není tomu tak dávno, kdy ji radili k největším literárním nadějím německého literárního provozu. Renomované deníky se rvaly o její básně, jež jsou svižné a zároveň plné něžné melancholie a náramně tak zachycují životní pocit raných třicátých let dvacátého století. Často v nich jde o výšiny i hlubiny mezilidské komunikace, o vzlety i pády partnerství a o život ve velkoměstě... V básni *Další ráno* se píše:

Pak procitli jsme. Slunce k nám jen matně
vnikalo šedí starých žaluzií.

Tys zívá ztěžka... Já přiznám se čestně:
docela hrůza. — Až došlo mi jasně:
tohle se věčně láskám nepromíjí.

Pak důkladně holil ses před zrcadlem,
zatímco já už chtěla do postele.

Jak tvé vousy mizely v umyvadle,
já měla pocit, že bez nich tu vedle
snad stojí někdo, kdo dělá vše skvěle.

Bože, jak všechno je najednou přítěž!

Pokoj, ty, květina, co skoro shnila,
sklenky vína, od včera nedopité,
kompotu zbytky, ještě nevyliité.

... Po ránu pachut' tu po každém zbyla.

Při snídani jsi mlčel (k houskám čelem).
 Fajn hygiena, ale jinak bída.
 A chléb jsi máčel, lehce otupěle,
 do ranní kávy, rty měls jako želé.
 Tak tohle vážně nechci dále vídat.

Vstala jsem a tys sledoval mé nohy.
 Ve vzduchu zápach tvé vyčpělé kávy.
 Čas začít znovu, pěkně od podlahy,
 táhlo mi hlavou... však nechtěla jsem zlobit.
 A tak jsem řekla: „Jdu to někam strávit..“

Všednodenní lyrika Maschy Kaléko se dobře prodává — i poté, co se moci chopili nacisté. V březnu 1933 vychází v nakladatelství Rowohlt výběr z jejích básní. Svazek jde na odbyt tak skvěle, že v prosinci 1934 následuje další kniha. Jenže pak někdy funkcionáři Říšské cenzurní komory zjistí, že básnířka je Židovka. Z mladé velké naděje se ve třetí říši stává nežádaná lyrička. Jako by to nebylo už beztak zlé, i s jejím osobním životem to jde z kopce. Zkrátka: v srpnu 1936 se autorka nachází v hluboké životní krizi.

Dnes má Mascha Kaléko nakvap. Vezme si svazek klíčů, zabouchne za sebou dveře od bytu a sejde po schodech dolů. Pokaždé, když vychází z domu, vidí jako první finanční úřad Wilmersdorf-Nord. Úřad se nachází na protější straně ulice — chladný a odmítavý, jak už finanční úřady bývají. Mascha Kaléko žije již rok v Lietzenburger StraÙe 32 a na pohled na šedivou krabici si zvykla. Ovšem teď stejně nemá oči pro sousedství, neboť nejenže spěchá, nýbrž se nachází ve stavu radostného očekávání. Kráčí několik metrů doprava,

přejde Sächsische Straße a po několika krocích konečně vejde do domu v Lietzenburger Straße 35. Tam se nachází další úřad, totiž pošta pro obvod W15. Postaví se k okénku pro výdej uložených zásilek, řekne své jméno a o chvíli později dostane dopis. Tak už to chodí několik týdnů. Většinou jí poštovní úřednice předá jen jeden dopis, ale někdy to Mascha Kaléko na poštu nestihne, a tak se dopisy hromadí a při své další návštěvě dostane svazek dopisů. Nikdy by nevěřila, že by ji návštěva poštovního úřadu páchnoucího linoleem mohla pravidelně rozjitřovat. Ale poštovní úřad v Lietzenburger Straße je přesně ten případ, neboť tady si Mascha Kaléko vyzvedává dopisy od milence. Co na to asi řekne pan Kaléko?

*

„S Magdou jsem si pohovořil ještě doma,“ píše se v Goebbelsově deníku. „Vše v pořádku.“ Goebbels se místo toho vrhá do práce a přijímá četné návštěvnice a návštěvníky, mimo jiné i italského korunního prince Umberta společně s chotí, italského ministra Dina Alfieriho, manželku anglického diplomata Saritu Vansittartovou („bigotní dáma“) i několik hereček. V roli svůdce se Goebbels stejně cítí nejlépe. Přestože se vůči vlastní ženě chová chladně, ta věc s Lüdeckem mu nejde z hlavy. Ustavičně si klade otázku, jak mohla být Magda natolik lehkomyšlná a spustit se s tak rozporuplnou osobou, jako je Lüdecke.

Není to poprvé, co Goebbelsovi kvůli manželce hrozí politické turbulence. Čtyřiatřicetiletá Magda je žena s minulostí. Johanna Maria Magdalena se narodila v listopadu 1901 v Berlíně-Kreuzbergu. Rodinné poměry

byly nuzné a neuspořádané: Auguste Behrendové — Magdině matce — bylo při narození dcery dvaadvacet let a pracovala jako služebná u jakési majetné rodiny v Büllowstraße. Magdin otec je zřejmě neznámý, každopádně v jejím rodném listu není žádný uveden. Auguste bude později tvrdit, že Magdin otec je bohatý stavební podnikatel z Godesbergu Dr. Oskar Ritschel, dokonce si jej prý vzala za muže, ovšem později se zase rozvedli. Jenže to není pravda — Auguste Behrendová a Oskar Ritschel nikdy nebyli svoji, jak se Magda dozví až na konci října 1931. „Magda tady sedí, úplně zdrcená,“ píše Goebbels ve svém deníku. „Od matky se dozvěděla, že nikdy nebyla provdaná za jejího otce. Magda o tom neměla tušení. Teď není k utišení.“ Ale pro Magdu je to ještě mnohem horší: Ritschel ani není jejím otcem.

Pravda je komplikovanější. Oskar Ritschel, snaživý továrníkův syn, a Auguste Behrendová, mladá žena z prostých poměrů, na sebe narazili pravděpodobně v elegantním badgodesberském hotelu Rheinhof Dreessen, kde Auguste jednu sezonu pracovala jako pokojská. Očividně mezi nimi došlo k intimnímu styku, neboť Ritschel nepojme žádné podezření, když Auguste označí budoucí přírůstek za jeho — Ritschelovo — dítě. Dobrovolně platí tři sta marek měsíčně a později také financuje Magdino školní vzdělání. Co ale netuší: biologickým otcem dívenky není on, nýbrž židovský obchodník Richard Friedländer, narozený roku 1881, za něhož se Auguste provdá až v prosinci 1908. V úředním zápisu uvádí Richard Friedländer Magdu jako svou dceru. To je tedy pravda, které se v Goebbelsově domě obávají: Magda má židovského otce.